

CARSON McCULLERS

**Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΘΛΙΜΜΕΝΟΥ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ**

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τα έργα του παρόντος τόμου πρωτοδημοσιεύτηκαν στα εξής έντυπα:

«The Ballad of the Sad Café» στο *Harper's Bazaar*, 1943

«Wunderkind» στο *Story Magazine*, 1936

«The Jockey» και «Madame Zilensky and the King of Finland» στο
The New Yorker, 1941

«The Sojourner» στο *Mademoiselle*, 1950

«A Domestic Dilemma» και μια άλλη εκδοχή του «The Sojourner»
στη *New York Post*, 1951

«A Tree, A Rock, A Cloud» στο *Harper's Bazaar*, 1942

Κυκλοφόρησαν σε συλλογή με τον τίτλο *The Ballad of the Sad Café* τον Μάιο του 1951, σε μια συγκεντρωτική έκδοση που περιλάμβανε επίσης τα εκδοθέντα έργα της συγγραφέως *The Heart is a Lonely Hunter*, *Reflections in a Golden Eye* και *The Member of the Wedding*.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ **_9**

Η μπαλάντα του θλιμμένου καφενείου **_23**

Wunderkind **_121**

Ο τζόκεϊ **_145**

Η μαντάμ Ζιλένσκι κι ο βασιλιάς της Φινλανδίας **_157**

Ο παρεπίδημος **_173**

Ένα οικιακό δίλημμα **_191**

Ένα δέντρο, ένας βράχος, ένα σύννεφο **_209**

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ **_225**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η μπαλάντα είναι ένα ποίημα που τραγουδιέται – για την ακρίβεια, χορεύεται, όπως δηλώνει το όνομά της, προερχόμενο από το λατινικό ballare. Γεννιέται και ανθεί στη μεσαιωνική Ευρώπη, παραδίδεται και επιβιώνει από στόμα σε στόμα, ως μέρος του προφορικού πολιτισμού, και η τεράστια διάδοσή της μέσα στον χώρο και τον χρόνο οδηγεί και στην ύπαρξη κοινών θεμάτων αλλά και στις άπειρες παραλλαγές από περιοχή σε περιοχή και από χώρα σε χώρα. Με τον αποικισμό της Αμερικής και αργότερα της Αυστραλίας, μεταφέρεται, κυρίως από την Αγγλία και τη Σκοτία, στις νέες γαίες, όπου θα συνεχίσει να εκφράζει τις αξίες και τους καημούς ενός καινούριου κόσμου.

Με την ανάπτυξη της τυπογραφίας, από τον 16ο αιώνα και μετά, κάνει την εμφάνισή της και η broadside ballad, που είναι στίχοι τυπωμένοι σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί, συνοδευόμενοι συχνά από κάποιες ξυλογραφίες. Η broadside ballad είναι ουσιαστικά μια εφημερίδα της εποχής, ένα λαϊκό ανάγνωσμα που αναφέρεται σε κάθε εντυπωσιακό και σημαντικό γεγονός –καταστροφές, φόνους, εκτελέσεις– το

οποίο αξίζει να μαθευτεί και να παραμείνει στη συλλογική μνήμη. Η μελωδία της είναι συχνά κάποιου προϋπάρχοντος γνωστού τραγουδιού, και αυτό σημειώνεται για διευκόλυνση στο τέλος. Τραγουδιέται στους δρόμους, στις ταβέρνες και στα πανηγύρια, και τα τυπωμένα φύλλα με τους στίχους πωλούνται για μια δεκάρα σε εκατοντάδες χιλιάδες αντίτυπα. Η broadside ballad, που αποτελεί μια προσαρμογή της μπαλάντας της μεσαιωνικής υπαίθρου στις ανάγκες του αστικού κοινού, θα παραμείνει δημοφιλής τόσο στην Αγγλία όσο και στην Αμερική μέχρι τον 19ο αιώνα.

Η τεράστια διάδοση και δημοφιλία της μπαλάντας ωθεί πολλούς μεγάλους λογοτέχνες να ασχοληθούν με το είδος, από τον λόρδο Βύρωνα, τον Τζον Κιτς και τον Πέρσι Μπις Σέλεϊ στον Ουίλιαμ Ουόρντγουορθ, τον Σάμιουελ Τέιλορ Κόουλριτζ και τον Ουίλιαμ Μπάτλερ Γέιτς.

Από μόνος του, λοιπόν, ο τίτλος της νουβέλας της ΜακΚάλερς αποτελεί μια δήλωση. Η επιλογή της να ονομάσει το έργο της «μπαλάντα» σηματοδοτεί την πρόθεση να ακολουθήσει τους κανόνες του είδους αυτού. Το έργο της, βέβαια, δεν είναι ποίηση, δεν θα έχει στάντζες και ρεφρέν, μέτρο και ομοιοκαταληξίες. Αλλά θα έχει τη θεματολογία και κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μπαλάντας.

Ποια είναι, όμως, αυτά;

Η μπαλάντα είναι, πρωτίστως, μια ιστορία. Αφηγείται με συντομία ένα γεγονός. Σε αντίθεση με το έπος, που μιλά για ήρωες και γεγονότα εθνικής σημασίας ή γενικά μεγάλης κλίμακας, η μπαλάντα ασχολείται με καθημερινούς ανθρώπους σε μια εξαιρετική κατάσταση. Συνήθως εστιάζει σε ένα γεγονός, δίνοντας το υπόλοιπο της ιστορίας συνοπτικά. Ως λαϊκό

είδος, δεν επιδιώκει την πρωτοτυπία. Είναι στερεότυπη: οι άντρες είναι ευγενικοί, οι γυναίκες όμορφες και τα ρόδα κόκκινα σαν αίμα. Αγαπάει την επανάληψη, για να τονίσει, να επισημάνει, αλλά και να διευκολύνει την απομνημόνευση. Η γλώσσα της είναι καθημερινή, λαϊκή γλώσσα, χωρίς πολλά φτιασίδια, άμεση, πολλές φορές σε μορφή διαλόγου, χωρίς μεγάλη ανάλυση. Η μπαλάντα, τέλος, όπως στο σύνολό της η λαϊκή παράδοση, είναι συντηρητική. Έρχεται να επιβεβαιώσει τις αξίες της κοινωνίας που ψυχαγωγεί. Δημιουργεί μέσα από το περιστασιακό το καθολικό, μέσα από το τετριμμένο το αρχετυπικό.

Η μπαλάντα μπορεί να έχει θέμα ένα ιστορικό γεγονός, που παραδίδεται αυτούσιο ή παρεφθαρμένο, να υμνεί τους παρανόμους – από τον Ρομπέν των Δασών ως τον Τζέσε Τζέιμς. Να μιλά για τα πάθη μιας επαγγελματικής ομάδας, όπως η ιρλανδέζικη μπαλάντα *The Unfortunate Rake* ή η πασίγνωστη μετεξέλιξή της, η καουμπόικη μπαλάντα *Streets of Laredo*, να αναφέρεται σε ένα έγκλημα – είτε από την πλευρά του θύματος είτε από την πλευρά του θύτη. Κυρίαρχο, ωστόσο, και πρωταρχικό είναι το θέμα της αγάπης.

Το θέμα της αγάπης ακολουθεί το γνώριμο σε όλη την παραδοσιακή ποίηση μοτίβο: προσέγγιση των εραστών – απομάκρυνση λόγω παρεξήγησης ή αντίθεσης από τους συγγενείς – υπέρβαση των δυσκολιών και οριστική ένωση των εραστών. Και μια ξεχωριστή υποκατηγορία μέσα σε αυτό αποτελεί το θέμα της μοιχείας, του ερωτικού τριγώνου με τις παραλλαγές του, της απιστίας που δικαίως τιμωρείται από τον απατημένο, ή των μοιραίων εραστών απέναντι στον βάνουσο και κακό σύζυγο.

Η ΜακΚάλερς χτίζει τον κόσμο του *Θλιμμένου Καφενείου* με τα υλικά της μπαλάντας. Το θέμα της είναι ακριβώς αυτό το τόσο δημοφιλές θέμα της μπαλάντας, η αγάπη, και εκείνο που κινεί την πλοκή της είναι ένα ερωτικό τρίγωνο. Ο αφηγητής της εκθέτει τα γεγονότα με απλότητα σε δύο χρόνους, το παρόν και το παρελθόν. Έχει υποστηριχτεί από την κριτική ότι οι αφηγητές της ΜακΚάλερς είναι δύο: ο παραδοσιακός, αποστασιοποιημένος αφηγητής της μπαλάντας, που αφηγείται στον παρόντα χρόνο, χωρίς εμβάθυνση και αξιολογικές κρίσεις, και ο παντογνώστης αφηγητής-συγγραφέας, που αφηγείται στον παρελθόντα χρόνο, εκφράζοντας απόψεις και θεωρίες, δίνοντας τα αίτια των πράξεων και τη βαθύτερη ψυχολογία των ηρώων. Θα μπορούσε, ωστόσο, κάποιος να προσθέσει πως η διπλή αυτή αφήγηση παρατηρείται επίσης στις παλιές μπαλάντες μιας συγκεκριμένης κατηγορίας: στις μπαλάντες των μενεστρέλων, των διασκεδαστών των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Οι μενεστρέλοι αντλούν από τις λαϊκές μπαλάντες, αλλά καταστρατηγώντας τον απρόσωπο και απέριττο χαρακτήρα τους παρεμβάλλουν στην αφήγησή τους ηθικές και αξιολογικές κρίσεις, ζητούν την προσοχή του κοινού τους στα πιο ενδιαφέροντα κομμάτια και γενικά προσδίδουν στο έργο τους μια πιο επεξεργασμένη χροιά, επηρεάζοντας με τη σειρά τους τη φόρμα της παραδοσιακής μπαλάντας.

Στη δημιουργία της ατμόσφαιρας του *Θλιμμένου Καφενείου* αξιοποιούνται όλα σχεδόν τα στοιχεία που θα βλέπαμε σε μια παραδοσιακή μπαλάντα: Οι εποχές, όπως είναι αναμενόμενο για ένα είδος ποίησης γεννημένο σε αγροτικές κοινωνίες, παίζουν τεράστιο ρόλο στην απεικόνιση των

ψυχικών μεταπτώσεων των ηρώων και στον προϋδεασμό μας για την εξέλιξη της ιστορίας, όπως και οι οιωνοί – μια χειμωνιάτικη κακοκαιρία μες στο φθινόπωρο, η μαρμότα που βλέπει τη σκιά της προμηνύοντας παράταση του χειμώνα. Υπάρχει επίσης ένας απόηχος του υπερφυσικού στοιχείου των θρύλων, στις θεραπευτικές ικανότητες της Αμέλια, ακόμα και στο ούισκι της που δεν είναι ένα απλό ποτό αλλά φτάνει στην ψυχή του ανθρώπου. Από τα δομικά στοιχεία της μπαλάντας η ΜακΚάλερς αξιοποιεί την επανάληψη, την περιληπτική αναφορά του χρόνου με έμφαση σε λίγες, χαρακτηριστικές κορυφώσεις, τον κύκλο της αφήγησης που κλείνει όπως άρχισε.

Ωστόσο, η κατασκευή αυτή, σαν εικόνα που παραμορφώνεται καθώς προβάλλεται σ' έναν ανώμαλο τοίχο, αλλοιώνεται μέσα στον κόσμο του Southern Gothic και του grotesque. Το Southern Gothic, που προτιμά τον μαγικό ρεαλισμό αντί για το φανταστικό, που αρέσκεται να απεικονίζει τη φθορά, τη βία, τη φτώχεια, και πάνω απ' όλα αγαπά τους παράξενους, εκκεντρικούς, ήρωες. Τα «φρικιά». Η ΜακΚάλερς έχει μια ιδιαίτερη αδυναμία στη σωματική δυσμορφία των gothic ηρώων της. Κι εδώ, στο πιο gothic ίσως από όλα της τα έργα, τραβά τα grotesque χαρακτηριστικά τους στα άκρα.

Έτσι, δεν υπάρχουν στο *Θλιμμένο Καφενείο* όμορφες κυράδες και γοητευτικοί, αβροί αντίζηλοι για την καρδιά τους. Υπάρχει μια θεόρατη γυναίκα με αλλήθωρο βλέμμα, που φέρεται και παλεύει σαν άντρας – και αξίζει να σημειωθεί ότι οι γυναίκες της ΜακΚάλερς είναι συχνά πανύψηλες και σωματώδεις: η συγγραφέας μοιάζει έτσι να κοροϊδεύει τον μύθο της λεπτεπίλεπτης Southern Belle, απεικονίζει

παραστατικά την ασφυκτική πίεση που υφίσταται το γυναικείο σώμα μέσα σε ένα ανδροκρατούμενο περιβάλλον και υπαινίσσεται ένα ανδρόγυνο χαρακτηριστικό στις ηρωίδες της, καθώς αναζητά και η ίδια σε ολόκληρη τη ζωή της τη σεξουαλική της ταυτότητα. Δίπλα σ' αυτή τη θεόρατη γυναίκα υπάρχει ένας καμπούρης νάνος, απροσδιόριστης ηλικίας, που εμφανίζεται σαν το ξωτικό του παραμυθιού και της κλέβει την καρδιά σαν αδύναμο, κακότερο παιδί. Και τέλος, υπάρχει ο πρώην άντρας της, που είναι μεν γόης αλλά πιο δύσμορφος απ' όλους εσωτερικά.

Οι τρεις τους θα σχηματίσουν ένα τρίγωνο, αλλά κι αυτό δεν θα μοιάζει με το κλασικό ερωτικό τρίγωνο, γιατί σε κανένα από τα τρία δυνατά ζεύγη των σχέσεων δεν θα υπάρξει, ούτε για μία στιγμή, αμοιβαιότητα αισθημάτων.

Ο ορισμός της αγάπης, όπως δίνεται από τον αφηγητή της ΜακΚάλερς, είναι κομβικός στην κατανόηση του έργου:

Κατ' αρχάς, η αγάπη είναι μια κοινή εμπειρία ανάμεσα σε δύο πρόσωπα – όμως το ότι είναι κοινή εμπειρία δεν σημαίνει πως είναι και παρόμοια εμπειρία για τους δύο εμπλεκόμενους. Υπάρχει ο ερωτευμένος κι ο αγαπημένος, αλλ' αυτοί οι δύο έρχονται από άλλη χώρα ο καθένας. Συχνά ο αγαπημένος είναι μονάχα ένα έναυσμα για όλη την αποθηκευμένη αγάπη που υπάρχει αθόρυβη μέσα στον ερωτευμένο για πολύ καιρό. Και μ' έναν τρόπο κάθε ερωτευμένος το ξέρει αυτό. Νιώθει μες στην ψυχή του πως η αγάπη του είναι κάτι μοναχικό. [...] οι περισσότεροι από εμάς θα προτιμούσαμε να αγαπήσουμε παρά ν' αγαπηθούμε. Οι πάντες σχεδόν θέλουν να είναι ο ερωτευμένος. Και η ωμή αλήθεια είναι ότι, μ' έναν τρόπο

βαθύ και κρυφό, η κατάσταση του να σε αγαπούν είναι ανυπόφορη για πολλούς.

Η αγάπη, λοιπόν, μπορεί να είναι κοινή εμπειρία, αλλά για εκείνον που αγαπά είναι μοναχικός πόνος, και για κείνον που αγαπιέται ανυπόφορο βάρος. Έτσι, στο τρίγωνο του *Θλιμμένου Καφενείου*, τρεις άνθρωποι αγαπούν με πάθος και χωρίς ανταπόκριση. Και δυσφορούν με πάθος από την αγάπη εκείνου που δεν αγαπούν.

Η Αμέλια αγαπά τον Εξάδελφο Λάιμον, του αφιερώνει όλη την αγάπη που κρατούσε μέσα της αποθηκευμένη. Ο Λάιμον την ανέχεται, αλλά όταν με τη σειρά του αγαπήσει τον Μάρβιν, της δείχνει με σκληρότητα την απέχθειά του. Κι ο Μάρβιν, που νιώθει μόνο αποστροφή για τον Λάιμον, λιώνει για την Αμέλια που τον σιχαίνεται.

Αδυνατώντας να νιώσουν αμοιβαιότητα όχι μόνο στην αγάπη, αλλά ακόμα και στο μίσος, οι ήρωες της ΜακΚάλερς καταδικάζονται στη βαθιά, παντοτινή μοναξιά. Αφού ανθίσουν για λίγο στη ζεστασιά της αγάπης –η Αμέλια βάζει ένα κόκκινο φόρεμα, ο Μάρβιν αναγεννάται ηθικά– βυθίζονται με τον πιο άγριο τρόπο σε μια κατάσταση χειρότερη από την αρχική. Όπως το σπίτι-καφενείο, το σύμβολο της ίδιας της ψυχής, που αφού λάμψει και φωτίσει με τη ζεστασιά του την πληκτική πόλη και τους κατοίκους της, καταντάει ένα θλιβερό ερείπιο.

Ολόκληρο το έργο της ΜακΚάλερς χτίζεται πάνω σε αυτή την ιδέα της απόλυτης, τρομακτικής μοναξιάς, της ανάγκης να ανήκεις και την αδυναμία να το επιτύχεις. Στην *Μπαλάντα του θλιμμένου καφενείου*, ντυμένη με την αχλή του θρύλου,

κάτω από τον δραματικό φωτισμό του gothic, τοποθετημένη σε μια πόλη στο πουθενά, σε ένα ασαφές σημείο στον χρόνο –και γι’ αυτό διαχρονική– η ιδέα αυτή αποκτά μια νέα, αφόρητη βαρύτητα και καθολικότητα. Σαν αποφόρτιση έρχεται στο τέλος η σκηνή των Δώδεκα Θνητών. Αυτοί οι αλυσοδεμένοι κρατούμενοι που δουλεύουν στη δημοσιά τραγουδώντας, μαύροι και λευκοί μαζί, είναι ίσως ό,τι πιο ανθρώπινο υπάρχει μέσα στην *Μπαλάντα του θλιμμένου καφενείου*. Αλυσοδεμένοι στη μοίρα τους, οι άνθρωποι μπορούν να νιώσουν τελικά αδερφοσύνη, μέσα από τον κοινό πόνο.

Μαζί με την ιδέα της μοναξιάς, η *Μπαλάντα* αποτελεί μια σπουδή των φύλων και μια αιφνιδιαστικά επίκαιρη προσέγγιση του θέματος των φυλετικών ταυτοτήτων. Η Αμέλια είναι παράταιρη στον ανδροκρατούμενο κόσμο της επειδή ακριβώς αρνείται να συμπεριφερθεί «γυναικεία». Δεν είναι μόνο η εμφάνισή της· είναι άσος στις δοσοληψίες, κουμαντάρει την περιουσία της, είναι αυτόνομη και αυτεξούσια. Η άρνησή της να ολοκληρώσει την ένωσή της με τον Μάρβιν υποδηλώνει ακριβώς την άρνησή της να υποταχθεί στον προδιαγεγραμμένο ρόλο του φύλου της. Ο Μάρβιν είναι το αρχέτυπο του «άνδρα», σε μια πατριαρχική, συντηρητική κοινωνία. Ωραίος, βίαιος, κυριαρχικός – και εδώ αξιοθαύμαστα υπαινικτικά περνάει η ΜακΚάλερς και κάποια άλλα «νότια» χαρακτηριστικά του, όπως τη στολή του από την Κου Κλουξ Κλαν... Ο Λάιμον, ένας άνδρας-παιδί, χωρίς κανένα από τα απειλητικά χαρακτηριστικά του φύλου του, είναι πιο εύκολο να ξεκλειδώσει την καρδιά της Αμέλια. Και η ένωσή τους, αυτή η αντισυμβατική ένωση δυο ανθρώπων έξω από την τυπική περιγραφή του φύλου τους, είναι η μόνη που

δείχνει έστω και για μια στιγμή να λειτουργεί. Η Αμέλια, όμως, τιμωρείται τελικά για την ανεξαρτησία της, το θράσος της να μη θέλει να είναι η τυπική γυναίκα του Νότου. Και μάλιστα, αυτό που τη νικάει είναι ο συνασπισμός των δυο ανδρών. Ο Άνδρας, συνολικά, αφού τη νικήσει ενώπιον όλων, την καταστρέφει, της στερεί όλα τα μέσα της ανεξαρτησίας της, κι εκείνη ζαρώνει κι αδυνατίζει σαν παλαβή γριά – υποτασόμενη τελικά και σωματοτυπικά στο φύλο που της επιβάλλουν.

Η ΜακΚάλερς, που δήλωσε κάποτε πως γεννήθηκε άντρας, που παντρεύτηκε δύο φορές τον αμφιφυλόφιλο Ριβς κι ερωτεύτηκε περισσότερες γυναίκες παρά άντρες στη ζωή της, που βίωσε και η ίδια στον γάμο της ένα ιδιότυπο τρίγωνο με τον συνθέτη Ντέιβιντ Ντάιμοντ, στενό φίλο του ζευγαριού και μετέπειτα εραστή του συζύγου της, βάζει σίγουρα ένα κομμάτι και από τον εαυτό της σ' αυτή την ιστορία.

Μια ακόμα παραδοξότητα της *Μπαλάντας του θλιμμένου καφενείου* είναι και η ίδια η αρχική πηγή έμπνευσής της: αυτή η ιστορία η βουτηγμένη στο παράνομο ουίσκι και τους βάλτους του Νότου ξεκινά σ' ένα μπαρ του Μπρούκλιν. Όπως αναφέρει η ΜακΚάλερς στην αυτοβιογραφία της *Illumination and Night Glare*, καθόταν μια μέρα σ' ένα μπαρ με τον Ο. Χ. Όντεν και τον Τζορτζ Ντέιβις, συγκατοίκους της στο κοινόβιο της Middagh Street 7 στο Μπρούκλιν Χάιτς. «Είδα», όπως λέει, «και με εντυπωσίασε ένα αξιοπρόσεκτο ζευγάρι... μια γυναίκα ψηλή και δυνατή σαν γίγαντα, που είχε ξοπίσω της έναν μικροσκοπικό καμπούρη... Απλώς τους παρατήρησα, και πέρασαν βδομάδες ώσπου να μου έρθει σαν φώτιση η ιδέα για την *Μπαλάντα του θλιμμένου καφενείου*». Εκείνον τον καιρό,

έγραφε την *Παράνυφο*, όταν «με διαπέρασε σαν ηλεκτρικό ρεύμα η ανάμνηση της γιγάντισσας και του καμπούρη». Ήταν τόσο ισχυρή η αίσθηση, που άφησε κατά μέρος το μυθιστόρημά της κι έγραψε την *Μπαλάντα*.

Η *Μπαλάντα* είναι η ομότιτλη νουβέλα της συλλογής που περιλαμβάνει έξι ακόμα διηγήματα, όπως δημοσιεύονται στο παρόν βιβλίο, και πρωτοκυκλοφόρησε το 1951 σε έναν συγκεντρωτικό τόμο μαζί με τα μυθιστορήματα της ΜακΚάλερς *Η καρδιά κυνηγάει μονάχη*, *Ανταύγειες σε χρυσά μάτια* και *Η παράνυφος*.

Όλο το έργο της ΜακΚάλερς, όπως έγραψε η κριτική του *Time* το 1951, το διατρέχει «ένα νήμα συμπάθειας για τους ντροπαλούς και τους μοναχικούς, τους εκκεντρικούς που στέκονται στο περιθώριο της ζωής και περιμένουν ένα άγγιγμα αγάπης». Αυτό το νήμα κάνει τους ήρωες της *Μπαλάντας* από ατραξιόν του τσίρκου, όπως υπονοεί η ίδια η συγγραφέας, ανθρώπινους, και τα πάθη τους δικά μας πάθη. Και αυτό το ίδιο νήμα μάς κάνει να αναγνωρίσουμε κάτι απρόσμενα οικείο στις ιστορίες και των υπόλοιπων, τόσο διαφορετικών και ετερόκλητων χαρακτήρων της συλλογής: του Wunderkind, του κοριτσιού που δεν είναι πια παιδί-θαύμα (το πρώτο δημοσιευμένο και βαθιά αυτοβιογραφικό διήγημα της ΜακΚάλερς), του βυθισμένου στη θλίψη τζόκεϊ, της κατεστραμμένης μαντάμ Ζιλένσκι που βρίσκει καταφυγή στο ψέμα. Του παρεπίδημου που λαχταρά ξαφνικά τη θαλπωρή, του άντρα με την αλκοολική σύζυγο (άλλο ένα αυτοβιογραφικό στοιχείο από την ταραγμένη ζωή της συγγραφέως). Και πάνω απ' όλα, του σπαρακτικά μοναχικού θαμώνα σ' ένα ακόμα καφέ που διανυκτερεύει σε μια μουντή, νυσταγμένη

πόλη, στο εκπληκτικό διήγημα *Ένα δέντρο, ένας βράχος, ένα σύννεφο*, το οποίο κλείνει τη συλλογή και πάλι με την αιώνια αναζήτηση της αγάπης.

Η *Μπαλάντα του θλιμμένου καφενείου* διασκευάστηκε για το θέατρο από τον μεγάλο Έντουαρντ Άλμπι το 1963 και μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο το 1991 από τον Μάικλ Χερστ, με πρωταγωνιστές τη Βανέσα Ρέντγκρεϊβ και τον Κιθ Κάραντιν.

Έχει μεταφραστεί σε περισσότερες από είκοσι γλώσσες, ενώ στα ελληνικά κυκλοφόρησε με τον τίτλο *Η μπαλάντα του λυπημένου καφενείου* για πρώτη φορά το 1969, σε μετάφραση Μένη Κουμανταρέα, και αναθεωρημένη το 2008, από τις Εκδόσεις Κέδρος.

Η αλήθεια της συνεχίζει να συγκινεί, πράγματι σαν κλασική μπαλάντα. Όπως εύστοχα σημείωσε η Patricia Lockwood στο άρθρο της «Aviators and Movie Stars» στο *London Review of Books* το 2017, «η εμπειρία της πρώτης φοράς που τη διαβάζεις δύσκολα περιγράφεται. Είναι σαν να έχεις οδηγήσει στα βάθη της Τζόρτζια όλη νύχτα και να βρίσκεσαι σε ένα καλοφωτισμένο δωμάτιο με φανταστικές και γνώριμες σκιές στους τοίχους, μ' ένα ποτό που σου ανοίγει το μυαλό, καθώς κατεβαίνει καθαρό μέσα σου και σου λέει πράγματα για τον εαυτό σου».

Βάννα Κατσαρού
για τις Εκδόσεις Διόπτρα

**Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΘΛΙΜΜΕΝΟΥ ΚΑΦΕΝΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ**

**Η μπαλάντα
του θλιμμένου καφενείου**

Η ίδια η πόλη είναι πληκτική· δεν υπάρχουν πολλά εδώ, εκτός από το βαμβακοκλωστήριο, τα σπίτια με τις δύο κάμαρες όπου ζουν οι εργάτες, μερικές ροδακινιές, μια εκκλησία με δίχρωμα τζάμια κι ένας άθλιος κεντρικός δρόμος με μήκος μόλις εκατό μέτρα. Τα Σάββατα οι αγρότες από τις γύρω φάρμες έρχονται για να περάσουν τη μέρα με κουβεντολόι κι εμπόριο. Κατά τ' άλλα η πόλη είναι μοναχική, θλιβερή, ένα μέρος ξεκομμένο κι αποξενωμένο απ' όλα τα άλλα μέρη στον κόσμο. Ο κοντινότερος σταθμός του τρένου είναι η Σοσάιετι Σίτι και τα λεωφορεία της Γκρέιχαουντ και της Γουάιτ Μπας Λάινς χρησιμοποιούν τον δρόμο του Φορκς Φολς, που 'ναι τρία μίλια μακριά. Οι χειμώνες εδώ είναι σύντομοι και παγεροί, και τα καλοκαίρια είναι λευκά από το εκτυφλωτικό φως και καυτά.

Αν διασχίσεις τον κεντρικό δρόμο ένα αυγουσιάτικο απομεσήμερο, δεν έχεις τίποτα να κάνεις. Το μεγαλύτερο κτίριο, στο κέντρο ακριβώς της πόλης, είναι κλεισμένο όλο με σανίδες και γέρνει τόσο πολύ δεξιά, που μοιάζει έτοιμο να γκρεμιστεί από στιγμή σε στιγμή. Είναι πολύ παλιό. Έχει μια περίεργη ραγισμένη όψη που σε κάνει να τα χάσεις, ώσπου

ξάφνου συνειδητοποιείς ότι κάποτε, πολύ παλιά, είχαν βάψει τη δεξιά πλευρά της μπροστινής βεράντας καθώς κι ένα μέρος του τοίχου – όμως άφησαν το μπογιάτισμα στη μέση και το ένα τμήμα του σπιτιού είναι πιο σκούρο και βρόμικο από τ' άλλο. Δείχνει τελείως έρημο. Όμως στον πρώτο όροφο υπάρχει παρ' όλα αυτά ένα παράθυρο που δεν είναι κλεισμένο με σανίδια και μερικές φορές, αργά το απομεσήμερο, όταν κάνει την περισσότερη ζέστη, ένα χέρι ανοίγει αργά το παντζούρι κι ένα πρόσωπο κοιτάζει κάτω την πόλη. Είν' ένα πρόσωπο σαν εκείνες τις τρομερές αγνές μορφές στα όνειρα – άφυλο και λευκό, με δύο γκριζα αλλήθωρα μάτια τόσο πολύ στραμμένα το ένα προς τ' άλλο, που μοιάζει να ανταλλάσσουν για ώρα μια κρυφή, θλιμμένη ματιά. Το πρόσωπο μένει στο παράθυρο για καμιά ώρα, έπειτα τα παντζούρια κλείνουν ξανά και, κατά πάσα πιθανότητα, δεν θα δεις άλλη ψυχή στον κεντρικό δρόμο. Αυτά τα αυγουστιάτικα απομεσήμερα, όταν τελειώνεις τη βάρδια σου δεν έχεις τίποτε απολύτως να κάνεις, παρά μόνο, ίσως, να πας μέχρι τον δρόμο του Φορκς Φολς και ν' ακούσεις τους καταδίκους που δουλεύουν.

Ωστόσο, σε τούτη δω την πόλη υπήρχε κάποτε ένα καφε-νείο. Κι αυτό το σπίτι που 'ναι κλεισμένο με σανίδια δεν έμοιαζε με κανένα άλλο μέρος απ' όσα βρίσκονταν σε ακτίνα πολλών μιλίων. Υπήρχαν τραπέζια με τραπεζομάντιλα και χαρτοπετσέτες, χρωματιστές γιρλάντες κρεμασμένες απ' τους ηλεκτρικούς ανεμιστήρες, μεγάλες μαζώξεις τα σαββατόβραδα. Η ιδιοκτήτρια ήταν η δεσποινίς Αμέλια Ίβανς. Όμως αυτός που πιο πολύ ήταν υπεύθυνος για την επιτυχία και τη ζωντάνια του μαγαζιού ήταν ένας καμπούρης ονόματι Εξάδελφος Λάιμον. Ένα άλλο πρόσωπο έπαιξε ρόλο στην

ιστορία αυτού του καφενείου – ήταν ο πρώην σύζυγος της δεσποινίδας Αμέλια, ένας τρομερός χαρακτήρας που επέστρεψε στην πόλη αφού εξέτισε μακρά ποινή στη φυλακή, έφερε την καταστροφή και πήρε ξανά τον δρόμο του. Το καφενείο έχει κλείσει προ πολλού, όμως δεν έχει ξεχαστεί.

Δεν ήταν καφενείο πάντα. Η δεσποινίς Αμέλια κληρονόμησε το κτίριο απ' τον πατέρα της και ήταν μαγαζί που κυρίως είχε ζωοτροφή, γκουανό και βασιικά είδη όπως αλεύρι και ταμπάκο. Η δεσποινίς Αμέλια ήταν πλούσια. Εκτός από το μαγαζί, είχε έναν αποστακτήρα τρία μίλια παραπίσω, μες στον βάλτο, κι έβγαζε το καλύτερο ποτό στην κομητεία. Ήταν μια μελαχρινή, ψηλή γυναίκα με τα κόκαλα και τους μυς ενός άντρα. Τα μαλλιά της ήταν κοντοκομμένα και χτενισμένα προς τα πίσω από το μέτωπό της, και το ηλιοκαμένο της πρόσωπο είχε σφιγμένη και ταλαιπωρημένη όψη. Κι έτσι ακόμα, θα μπορούσε να είναι όμορφη γυναίκα αν δεν ήταν αλλήθωρη. Υπήρχαν εκείνοι που θα την είχαν φλερτάρει, όμως η δεσποινίς Αμέλια δεν έδινε δεκάρα για την αγάπη των αντρών κι ήταν μοναχική. Ο γάμος της δεν έμοιαζε με κανέναν άλλο γάμο που έγινε ποτέ σε τούτη την κομητεία – ήταν ένας παράξενος κι επικίνδυνος γάμος, που διήρκεσε μονάχα δέκα μέρες κι άφησε όλη την πόλη απορημένη και σοκαρισμένη. Με εξαίρεση αυτόν τον αλλόκοτο γάμο, η δεσποινίς Αμέλια είχε ζήσει τη ζωή της μόνη. Περνούσε συχνά ολόκληρες νύχτες στο παράπηγμα στον βάλτο, φορώντας φόρμα εργάτη και γαλότσες, και φυλώντας σιωπηλή τη σιγανή φωτιά του αποστακτήρα.